

PROJEKT
V ČÍSLECHCelkové způsobilé výdaje
1 159 180 KčDotace ERDF
1 101 221 KčDotace SFŽP ČR
57 959 Kč

Foto: Archiv Správy NP Podyjí

Foto: Archiv Správy NP Podyjí

Foto: ALKA Wildlife

VÝZKUM SLEDOVAL VÝSKYT MALÝCH ŠELEM V NÁRODNÍM PARKU PODYJÍ

Národní park Podyjí je poměrně malé území, a tak se v něm větší druhy šelem, které mají většinou velká teritoria, nevyskytují. „**Chtěli jsme ale poznat, jak území vyhovuje menším druhům šelem, v jakém druhovém složení a v jaké početnosti se u nás vyskytují,**“ říká Martin Škorpík, vedoucí oddělení speciální ochrany a strategického plánování a referent strategie ochrany přírody Správy NP Podyjí.

Správa NP Podyjí vznikla až v roce 1991. Začala spravovat území, z něhož existovalo jen velmi málo přírodovědných údajů, protože bylo od roku 1951 téměř celé zahrnuto do nepřístupného hraničního pásma. „Od vzniku národního parku jsme se snažili tento informační deficit dohánět a rozprostrit přírodovědný výzkum přes všemožné obory. Faunistická a floristická data jsou základem k poznání území a k možnosti vykonávat jeho odbornou správu,“ popisuje Martin Škorpík. Myšlenka prozkoumat faunu drobných šelem byla aktuální již delší dobu, v neposlední řadě v návaznosti na zprávy o pozorování některých invazivních druhů jako psíka mývalovitého a norka amerického. „Po zprávách o výskytu kočky divoké v sousedním NP Thayatal jsme chtěli rovněž zjistit, jestli bude pozorována i na naší straně údolí Dyje. Přivítali jsme proto možnost financovat tento výzkum z Operačního programu Životní prostředí,“ vysvětluje pan Škorpík.

Proces žádání o dotaci byl poměrně spletitý

Projekt měl podle slov Martina Škorpíka několik zásadních cílů. „Naším záměrem bylo ověřit výskyt evropsky významných druhů šelem,

především vydry říční a kočky divoké, případně i tchoře stepního,“ vypočítává. „Chtěli jsme i odhadnout parametry jejich populací v národním parku, tedy rozmístění a početnost, též potravní a biotopové nároky.“ Dílčím cílem projektu bylo případné zjištění výskytu nepůvodních druhů šelem, tedy norka amerického a psíka mývalovitého. „Pokud by byli v národním parku zjištěni, chtěli jsme vědět, jaký má jejich populace dopad na zdejší přírodu,“ dodává Martin Škorpík.

Tyto cíle, stanovené Správou NP Podyjí, rozpracoval do podrobného projektu jeho zpracovatel pod vedením Lukáše Poledníka z realizační společnosti ALKA Wildlife.

„Projektový záměr jako podklad žádosti na SFŽP ČR o dotaci z osy 6.1 operačního programu jsme nechali zpracovat externím dodavatelem, kterému jsme poskytli příslušné podklady a naše požadavky. Podklady pro žádost jsme shromažďovali již v druhé polovině roku 2012. Bez externí spolupráce bychom však přípravu žádosti zvládali jen obtížně,“ míní Martin Škorpík. „Přestože si uvědomujeme, že stát musí efektivně kontrolovat tok prostředků vydaných na dotace, je podle našeho názoru množství podkladů nutných k podání žádosti tohoto typu až příliš velké, nesloužící cíli efektivní kontroly,“ dodává. Podkladů, jež bylo nutno doložit, byla podle jeho slov celá řada. „Především to byl zpracovaný projektový záměr s celou řadou

příloh. Jmenujme například vyjádření AOPK ČR k plánovaným aktivitám AOPK ČR na území NP Podyjí a EVL Podyjí v rámci projektu Monitoring a celoplošné mapování evropsky významných druhů jako podklad pro dokončení návrhu soustavy Natura 2000 v ČR,“ vypočítává Martin Škorpík. „Domnívám se, že je v zájmu NP Podyjí i AOPK ČR, aby prostředky na výzkum vydry a dalších druhů byly v obou organizacích vynakládány účelně na takové aktivity, které se nebudou dublovat,“ míní upřímně. SFŽP ČR podle něj nemá možnost ani mechanismy, jak účelně kontrolovat, jestli jsou či nejsou oba projekty v konfliktu.

„Naše žádost byla akceptována a registrována v březnu 2013 a byl zahájen proces jejího posuzování ze strany SFŽP ČR. Postupně jsme museli dodávat podklady ke schválení projektu, ten nám byl schválen rozhodnutím o přidělení dotace v srpnu 2013,“ popisuje Martin Škorpík harmonogram procesu žádání o dotaci z OPŽP. Na základě výzvy k předložení Správa NP Podyjí oslovila potenciální dodavatele. Následně byl proveden jeho výběr podle zaslaných nabídek standardním postupem ve výběrovém řízení. „Projekt jsme začali připravovat na jaře roku 2012, přičemž realizaci bylo možné zahájit až před zimou 2013, takže od zahájení přípravy do startu vlastního projektu uběhl více než rok,“ vrací se ve vzpomínkách Martin Škorpík.

Na poli projektového financování obecně měla Správa NP Podyjí za sebou například úspěšný projekt Příroda bez hranic z let 2009–2012, dotovaný z programu INTERREG CZ-A. „Tó je ovšem zcela jiný finanční zdroj, a navíc jsme v projektu byli pouze jedním z partnerů. O samostatný projekt podobného zaměření v rámci

OPŽP jsme žádali poprvé, takže zkušenosti s vypracováním dotace jsme neměli,“ říká Martin Škorpík. „Tím také docházelo k prodávám při předkládání jednotlivých podkladů nutných v procesu vyřizování naší žádosti. O rady jsme žádali všemožné organizace i jednotlivce, kteří něco podobného již řešili,“ popisuje vlastní zkušenost s žádáním o dotaci. Spolupráce se SFŽP ČR probíhala podle něj korektně a standardně v rámci mantinelů daných formálními podmínkami přidělování dotací z operačních programů. Stejně tak spolupráce s potenciálními dodavateli, zpracovatelem projektového záměru i vybraným dodavatelem projektu byla podle jeho slov na velmi dobré úrovni.

Realizace projektu byla svěřena zkušené firmě

Při přípravě projektu byla rozhodující znalost terénu, předešla pozorování a pobytové znaky některých cílových druhů a také zprávy o jejich výskytu v minulosti. „Chtěli jsme ověřit nebo vyvrátit některé předpoklady a představy, přičemž jsme byli limitováni celko-

vou částkou investovanou do projektu, dobou zpracování projektu i technickými prostředky, které byly k dispozici,“ přibližuje Martin Škorpík, co příprava projektu monitoringu šelem v národním parku Podyjí obnášela. Přípravné práce se uskutečnily v roce 2013, realizace projektu proběhla v letech 2014 a 2015.

Po výběrovém řízení byla realizace projektu svěřena firmě ALKA Wildlife z Dačic. „Tato firma disponuje bohatými zkušenostmi z výzkumných prací podobného zaměření a na tento úkol nasadila zkušený tým odborníků,“ říká Martin Škorpík a dodává, že Správa NP Podyjí se na realizaci projektu podílela příležitostným technickým zajištěním, dohledem nad projektem a kontrolou terénních zařízení instalovaných v rámci projektu.

Projektový tým pod vedením Lukáše Poledníka z realizační firmy ALKA Wildlife měl mezinárodní složení a čítal celkem osm specialistů. Přítomnost druhů byla zjišťována ze sítě fotopastí instalovaných na místech s předpokládanou zvýšenou koncentrací jedinců cílových druhů.

Základním smyslem existence národních parků je chránit přírodu v jejím samovolném vývoji a chránit dochovanou biodiverzitu. To vše by mělo sloužit k poučení a duševnímu rozvoji návštěvníků těchto území.

Vydru říční dnes můžeme zastihnout kdekoli v vhodných tocích, ale nejhojněji se vyskytuje na Plzeňsku, na Šumavě, na jihočeské pánvi na Českomoravské vrchovině, vzácněji pak na Ohři, v severozápadních Čechách nebo na Dyji.

Foto: ALKA Wildlife

Stejně kritérium bylo uplatněno i pro rozmístění tzv. raftů, tedy plovoucích ostrůvků, a průchozích tunýlků. „Tato zařízení jsou konstruována tak, že jsou pro některé druhy malých šelem atraktivní a jednotlivá zvířata v nich zanechávají pobytové stopy,“ vysvětluje Martin Škorpík. Rovněž byl analyzován trus zvířat a zbytky potravy. „To umožnilo zjistit i složení potravy jednotlivých druhů ve zdejších biotopech,“ pokračuje.

Výsledky výzkumu potvrdily některé předpoklady zejména o výskytu vydry říční v NP Podyjí, hustotě její populace a potravních preferencích a jen velmi výjimečně o výskytu norka amerického. „Najít nebyl zjištěn ani psík mývalovitý, ani mýval severní. Nebyla prokázána ani kočka divoká a tchoř stepní,“ konstatuje Martin Škorpík. Zjištěné výsledky umožnily Správě NP Podyjí zorientovat se ve stavu populací cílových druhů. „Některá naše tvrzení můžeme nyní podložit terénními daty, některé obavy naopak vyloučit.“

PŘI PRŮZKUMU pomocí fotopastí se v NP Podyjí podařilo zachytit mnoho druhů savců. Byli to například **SRNEC OBECNÝ (1)**, **VYDRA ŘÍČNÍ (2)**, liška obecná, **KUNA LESNÍ (3)**, **ZAJÍČ POLNÍ (4)**, prase divoké, **KUNA SKALNÍ (5)**, tchoř tmavý, **JEZEVEC LESNÍ (6)**, kočka domácí, jelen evropský, daněk skvrnitý, muflon... (Foto: ALKA Wildlife)

7. PŘÍTOMNOST druhů byla zjišťována ze sítě fotopastí instalovaných na místech s předpokládanou zvýšenou koncentrací jedinců cílových druhů.

Celkově projekt zkvalitnil a upravil naše představy o ekologických vazbách na území národního parku a umožnil směřovat i korigovat některá managementová opatření,“ shrnuje Martin Škorpík výstupy uskutečněného projektu.

Z OPŽP se v Podyjí uskutečnily i další projekty

Kromě monitoringu šelem čerpala Správa NP Podyjí v minulém programovém období z OPŽP dotace na další čtyři projekty. „Týkaly se rekonstrukčních zásahů v krajině, kdy šlo o odstranění nefunkčních technických zařízení či obnovu pestré struktury krajiny. Dále se uskutečnily obnovy technické a turistické infrastruktury, v jejichž rámci proběhlo zajištění stavebních památek v území či opravy cest využívaných nejen pro turistický provoz, ale i k zajištění péče o biotopy,“ vypočítává Martin Škorpík.

Další se snad uskuteční v budoucnosti

Z dotací OPŽP by Správa NP Podyjí ráda čerpala i v budoucnu. „V rámci 78. výzvy připravujeme jedenáct projektů zaměřených jak na ochranu přírody a vlastní péči o ohrožené biotopy v národním parku, tak na zlepšení návštěvnické infrastruktury. Rádi bychom skrze tyto projekty poskytlí maximum informací o území co nejširší škále zájemců, včetně specifických skupin, jakými jsou například místní obyvatelé, odborná veřejnost, zdravotně handicapovaní a podobně,“ předestírá Martin Škorpík plány do budoucnosti. „Velmi specifickým projektem, pro nějž bychom rádi získali podporu, je rekonstrukce stavby, která je jednak významným sídlem letní kolonie netopýrů, jednak terénní stanicí – základnou pro odbornou činnost v parku,“ pokračuje dále. „Sladit obě funkce tak, abychom zajistili ochranu kolonie i nezavadné podmínky pro odborné pracovníky, je velkou výzvou, kterou bychom bez podpory OPŽP naplnili jen stěží,“ uzavírá prozatím příběh projektů, které čerpaly a v budoucnosti snad budou i nadále čerpat podporu z Operačního programu Životní prostředí. ●

PŘÍRODA NÁRODNÍHO PARKU PODYJÍ A JEJÍ OCHRANA

Foto: Petr Lazárek

Foto: Markéta Frindová

Foto: Petr Lazárek

Foto: Markéta Frindová

Národní park Podyjí je zatím jediným moravským národním parkem. **Počátek velkoplošné územní ochrany středního toku Dyje se datuje rokem 1978,** kdy byla na ploše 103 km² vyhlášena chráněná krajinná oblast Podyjí.

Její větší část byla součástí hraničního pásma, a byla tedy turistické veřejnosti nepřístupná. Vzhledem k mimořádným přírodovědným kvalitám území bylo po změně politického klimatu v roce 1989 započato s přípravami k přehlášení Podyjí do kategorie národní park, což bylo dovršeno v roce 1991. NP Podyjí je rozlohou nejmenším národním parkem v ČR: rozkládá se na 63 km², plocha jeho ochranného pásma činí 29 km². Je situován mezi Znojmem a Vranovem nad Dyjí při státní hranici se sousedním Rakouskem. K 1. lednu 2000 byl vyhlášen národní park Thajatal na pravém, rakouském břehu Dyje, čímž vzniklo jedinečné bilaterální území evropského významu.

Členité území Podyjí je součástí pahorkatiny jihovýchodního okraje Českomoravské vrchoviny, pouze východní okraj zasahuje do Dyjsko-svrateckého úvalu. Geologické podloží je tvořeno převážně kyselými horninami moravika dyjské klenby a dyjského masivu.

Národní park reprezentuje výjimečně zachovalou ukázkou krajiny říčního údolí v pahorkatinném stupni střední Evropy. Kaňon Dyje vytváří unikátní říční fenomén s četnými meandry, hluboce zaříznutými údolními bočními přítoky, nejrůznějšími skalními tvary, kamennými moři a skalními stěnami. Většina obdobných říčních údolí byla u nás pozmeněna výstavbou přehrad, komunikací a rekreačních objektů. Území vyniká vysokou pestrostí rostlinných a živočišných společenstev, danou střídavou expozicí svahů v údolí Dyje. Přiro-

zenou osou území je řeka Dyje, která na své 40km dlouhé cestě z Vranova do Znojma vytvořila v horninách českého masivu kaňonové údolí, jehož hloubka dosahuje až 220m.

Celé údolí je takřka souvisle porostlé přirozenými a přírodě blízkými lesy. V západní části najdeme zbytky původních podhorských bučin s jedlí a tisem, které východním směrem střídají dubohabrové porosty. Mimo běžné lesní druhy dřevin se setkáme i se vzácnějšími a pro Podyjí charakteristickými druhy, například višní mahalebkou, dřínem obecným, skalníkem celokrajným a jalovcem obecným. V inverzních polohách roste klokoč zpeřený, růže alpská a javor klen. V teplejší, jihovýchodní části parku se vyskytuje kalina tušalaj, lýkovec vonný, dub žlutavý, růže bedrníkolistá a galská. Pouze v Podyjí se vyskytuje endemický jeřáb muk hardegský.

V celém území se výrazně projevuje tzv. údolní fenomén, v jehož důsledku pronikají západním směrem do údolí teplomilné živočišné a rostlinné druhy z jihovýchodní teplé panonské oblasti. Naproti tomu ze západu migrují údolím druhy podhorské, s kterými se pak můžeme setkat na chladnějších a stinných severních svazích údolí.

Počet zvláště chráněných druhů rostlin je 77. K nejzajímavějším patří například kýchavice černá, měsíčnice vytrvalá, brambořík nachový, divizna nádherná, koniklec velkokvětý, kosatec dvoubarvý, volovec vrbolistý, osmnáct druhů orchidejí a mnoho dalších.

Mezi chráněné druhy rostlin v NP Podyjí patří **BRAMBOŘÍK NACHOVÝ (1)**. V parku je neuvěřitelně bohatě zastoupen hmyz, z brouků je to například **ROHÁČ OBECNÝ (2)**, z výčtu chráněných druhů hmyzu je to **KUDLANKA NÁBOŽNÁ (4)**. Z plazů si největší pozornost zaslouží **UŽOVKA STROMOVÁ (3)**.

Unikátní plochy vřesoviště a stepních lad v jihovýchodní části parku vznikly ve středověku vykácením původních doubrav a následnou pastvou dobytka. Vřesoviště jsou významná zejména výskytem vzácných teplomilných druhů rostlin a hmyzu. Na území národního parku bylo zatím zjištěno 65 druhů savců (např. vydra říční, netopýr Brandtův, hraboš mokradní, běložubka bělobříhá) a 152 druhů ptáků, z nichž asi dvě třetiny zde hnízdí (např. čáp černý, dudek chocholatý, včelojed obecný, výr velký, ledňáček říční). Ze sedmi druhů plazů si největší pozornost zaslouží užovka stromová a ještěrka zelená. Z obojživelníků patří k nejnápadnějším mlok skvrnitý, čolek velký a několik druhů žab. Ryby zastupuje především pstruh obecný a lipan podhorní. V řece přežívá několik druhů ryb parmového pásma, např. ostroretka stěhovavá či parma obecná. Ty zde přirozeně žily před vystavěním Vranovské přehrad, která změnila řeku v druhotné pstruhové pásmo. V přirozeném toku řeky je hojná vranka obecná.

V parku je neuvěřitelně bohatě zastoupen hmyz. Z výčtu chráněných druhů jsou to například kudlanka nábožná, ploskoroh pestrý a pakudlanka jižní. Motýli jsou zastoupeni dvanácti zvláště chráněnými druhy (pestrokřídlec podražcový, otakárek ovocný a fenyklový, jasoň dymnivkový). Rovněž brouci jsou reprezentováni zajímavými druhy, je zde např. nosorožník kapucínec, roháč obecný a tesařík obrovský. ●